

Veczkó József

A GYERMEKVÉDELEM SZERVEZETI ÉS TARTALMI REFORMJA

Szemléleti problémák

Gyermekvédelmünk jelenlegi gyermekszemléletének gyökerei a múlt századvég utolsó, és századunk első évtizedeiben kibontakozó gyermekvédelmi mozgalomig, továbbá a reform és élmény-pedagógiáig vezethető vissza. Az új pedagógia és pszichológia akkori hirdetői, megteremtői szembehelyezkednek "a gyermek kicsinyített felnőtt" felfogással és azzal, hogy a gyermeket a környezet, a nevelés passzív alanyának tekintsék. Helyette az emberi humánusra, és a természettudományokra támaszkodó fejlődéslélektani szemléletet fogadták el. Az új /gyermektanulmányozó/ gyermekszemlélet nem tűrhette a középkori lelenc állapotokat. Tiedemann gyermekmegfigyelési fejtegetéseit már 1887-ben átvették a hazai gyermekvédők. 1881-től élénk érdeklődéssel kísérték az Angliában megalakuló Nemzeti Nevelési Egyesület működését, és a Chicagói Kongresszus gyermektanulmányozásról szóló tapasztalatait. A II. Országos Egyetemes Tanügyi Kongresszus /1896/ Társadalmi Szakosztályának ülésén több előadás hangzott el a gyermekvédelem feladatairól, s benne az új gyermekszemléletről. 1905-re teremtődtek meg a feltételei annak, hogy a Gyermekvédő Ligába tömörülő gyermekvédők megjelentessék a "Gyermekvédelmi Lap"-ot. "A gyermek" című lappal történő együttes kiadása /1907-908/, egymásra hatása határozot-

tabb pedagógiai és pszichológiai irányt adott. Megkezdődött a gyermekvédelem új szemléletű pedagógiájának és pszichológiájának kidolgozása. Elvi jelentősége van annak, hogy a közös folyóiratban /1907/ megjelenik Nagy Lászlónak "A gyermek rokonszenv érdeklődése" című tanulmánya, amelyben a gyermekek elmaradottságát a legszükségesebb környezeti feltételek hiányával indokolta. Helyesen utal a kölcsönös rokonszenv hiányából adódó személyiségzavarokra. Világosan felismeri a környezet és a nevelés meghatározó szerepét. Érthető módon elutasítja a mechanikus engedelmességet, az előírt szabályok, előírások feltétel nélküli elfogadását. Az említett gyermeklélektani felfogás létrehozta a gyermeki autonómia elvét, amely szerint a nevelésnek támaszkodnia kell a gyermek testi és pszichés sajátosságaira, pl. érdeklődésére is, hisz rajta is múlik az, hogy mit fogad el a világból, és mivé fejleszti önmagát. A nevelhetőség újra-fogalmazásához kapcsolódó lelkesedésben kissé eltulozták az élmény /élménypedagógia/ és a környezet jelentőségét, mindenhatóságát.

A századforduló említett évtizedeitől kezdődően egyre több gyermekvédő fogadta el az előbb felhozott gyermekközpontu szemléletet. Az általuk képviselt irányzat jelentette Európában a gyermekvédelem haladó ágát. Sajnálatos, hogy az említett gyermekközpontu gyermekvédelmi szemlélet hazánkban - századunk első négy évtizedében - csak egy szűk értelmiségi és munkás csoport felfogása maradt. Ez a kis réteg a társadalom akkori szorításában úgy érezte, hogy az új szemléletű gyermekvédelmet csak állami gyermekotthonokban lehet megvalósítani. Úgy ítélték meg, hogy sem a nevelőszülői hálózat, sem a karitatív módszer nem hozhat megfelelő változást. Az előzőkből következett, hogy a már hivatkozott reformerek a gyermekvédelem századelőtti, és a századforduló időszakában létező keretét is és tartalmát is elutasítják. A régi szervezeti forma a társadalmi gondoskodásra szoruló gyermekek /vagyontalan árvák, elhagyottak/ számára csak kétségbeejtő kiszolgáltatottságot, naponként megújuló megaláztatást és nyomort jelentett. Érthető, hogy e haladó gondolkodású gyermekvédők állami gyermekvédelemről és gyermekotthonokról álmodtak, amelyben - szerintük - egycsapásra megszüntethető a környezet minden káros hatása. Úgy vélték,

ha a negatív környezeti hatások - főleg a szegénység és a diszkrimináció - megszűnnek, akkor a gyermeki személyiség szinte automatikusan rendeződik. E szemlélet jelzi a gyermektanulmányozók személyiség-felfogásának gyenge pontjait. Az első gond ott kezdődik, hogy az állami gyermekotthon nem tudja pótolni teljes mértékben a családot, másodsorban a káros környezeti hatások nyomán kialakuló személyiség szerkezet abban az esetben sem változik meg automatikusan, ha a környezeti hatások pozitívak. A hiba gyökere abban kereshető, hogy a gyermektanulmányozók többsége a gyermek személyiségfejlődését a konvergencia alapján gondolta megvalósulni.

Az 1945 utáni években a gyermekvédelem területén a legnagyobb öröm az volt, hogy a régi álom valóra válhatott, és a családi nevelésből kiszoruló gyermekekről az állam gondoskodik. E történelmi jelentőségű aktus elsősorban azért volt fontos, mert ezzel megoldódott a károsult hatásoknak kitett gyermekekről való anyagi gondoskodás, ugyanis többségüket /1945-1960/ a szegénység sodorta válságos helyzetbe. Az 1945 utáni években megvalósult a másik régi ábránd; az állami gyermekotthon.

A gyermekközpontú nevelés szocialista tartalma elsősorban csak elméleti szinten megfogalmazott nevelési célban, kereteiben, szándékában és jelszavaiban bontakozott ki. Ugyanakkor megvalósult az állami gondozott gyermekekről való biztonságos anyagi gondoskodás és a velük való emberhez méltó bánásmód. Fontosnak tekintjük, hogy központi feladattá vált a munkára nevelés, a közösségi nevelés. A makarenkói pedagógiai szemlélet - ha néha formálisan is valósult meg a gyermekotthonokban - a maga lelkesítő humanizmusával, a gyermekek iránti bizalmával, pedagógiai optimizmusával, a közösség szervezeti felépítésével és működtetésével mintát adott ahhoz, hogy a nehezen nevelhető gyermekeket mi módon lehet csoporttá formálni, és van remény személyiségük megújítására. Ebben a lelkes nekibuzdulásban eltulozták a kollektivitás jelentőségét, ebből következett, hogy elhanyagolták az egyéni bánásmód, a korrekciós nevelés más területeit. Az a különös helyzet teremtetődött, hogy hivatalosan elutasítják a századfordulón tevékenykedő gyermekvédők pedagógiai felfogását, ugyanakkor az 1945 után kialakult intézeti, gyermekotthon centrikus nézőpont mégis az előzőeknek a szervezetre vonatkozó álláspontját erősítette. Sőt, kialakult a nagylétszá-

mu gyermekotthonok, gyermekvárosok mítosza.

Az említett 1945 utáni években tehát jelentős változás ment végbe a gyermekvédelem szervezeti és tartalmi rendszerében, ugyanakkor a gyermektanulmányozók által kialakított reformpedagógiai és élménypedagógiai törekvések az 1930-as években megszűntek, és a későbbi években - részben saját ellentmondásaik, részben pedig adminisztratív intézkedések miatt - sem tudtak megújulni. Így a kereteiben és tartalmában új utakat kereső gyermekvédelem elégséges pedagógiai és pszichológiai elméleti alap nélkül maradt. Az új intézményi, gyermekvédelmi rendszer egy ideig mégis hatékonyan működött, mert a rászorulóknak életkörülményeit tartósan megjavította, emberhez méltó környezetet teremtett számukra, és biztosította részükre a társadalmi felemelkedést, a szakmunkássá, értelmiséggé válás lehetőségét; tehát egyéni programot adott számukra. Figyelembe veendő szempont, hogy a gondozásra szorulóknak többségét /1890-1960-as években/ a szegénység tette családon kívülé. Nagyobb részükben élt az az attitűd, hogy együttműködjenek a társadalom szociális mintáival, értékfelfogásával, és kialakítsák önmaguk életvezetési elveit, értékeit. Készek voltak a másokkal való együttműködésre, és önmaguk fejlesztésére. Többségének magatartásában és beállítódásában élt a megfelelni akarás, a társadalomba való aktív beilleszkedés óhaja. Személyiségfejlődésükre inkább a retadáltság és az ezzel járó alacsony kultúrszint volt jellemző /"kis vadókok voltak"/.

Az 1960-as évektől kezdődően az általános-, a fejlődés-, a klinikai-, a pedagógiai pszichológia gyors fejlődésnek indul hazánkban. A gyermekvédelmi rendszer irányítói és pedagógusai is ekkorra váltak képessé az említett megújuló irányzatok befogadására, és egy minőségileg új gyermekvédelmi nevelés körvonalazására. A fokozatosan kibontakozó személyiséglektani és szociálpszichológiai felfogás pedig további elméleti alapot adott a személyiség fejlődését meghatározó feltételek, a személyiség szerveződése, integrációja, szocializációja világosabb megértéséhez. A gyermekotthoni tevékenység elemzése, és az említett elméleti ismeretek integrációjaként kialakult a századforduló gyermektanulmányozóinak tapasztalatait összefoglaló, de azon túllépő felfogás a környezeti ártalmak

és személyiségzavarok összefüggéséről /Járó Miklósné: A gyermekvédelem szemléletének néhány problémája. Ped. Szemle, 1960. 4.sz., 309. o., György Julia: Gyermek és Ifjúságvédelmi ismeretek II. 1961., Gáti Ferenc /szerk./: A gyermekotthoni nevelés néhány kérdése. /sorozat/ 1959-1975-ig, Gegesi-Liebermann: Személyiségzavarok gyermekkorban. 1965., Veczkó József: Gyermek- és ifjúságvédelem. 1965, Murányi-Kovács Endréné: Gyermekkori személyiségzavarok pszichológiája. 1979./

A gyakorlati tapasztalatok elemzése, és az elméleti munka megteremtette a szellemi feltételeit annak, hogy az 1960-as években hozzáfogjanak a gyermekvédelem minden területére kiterjedő gyermekvédelmi reformhoz.

Felmerül a kérdés, hogy a megemlítetteken kívül mi indokolta még, mi sürgette az 1960-as évektől kezdődően a gyermekvédelem reformját. A sokféle tényező közül csak néhányat emelünk ki. Az 1960-1970-es évektől számítva országunk gazdasági és társadalmi szférájában eredményes változások mentek végbe. Ugyanakkor ismerjük azt a szabályszerűséget, hogy a gyermekvédelemben a társadalom árny-oldalai, negatív jelenségei tükröződnek, ez még egy felfelé ívelő gazdasági-társadalmi struktúrában is így van. Az életszínvonal ugrásszerű javulásával egyidőben megnövekszik azon családok száma, akik a tárgyak megszerzésére koncentrálnak inkább, és ezzel a gyermekekkel való foglalkozás másodrangú tevékenységgé zsugorodik. Ekkor jelennek meg a gyermekotthonokban és a lélektani állomásokon a jól szituált szülők rosszul nevelt gyermekei. Mindannyiunk örömeire szélesedik a közszükségleti cikkek skálája, sőt egyre több luxuscikk jelenik meg, ezzel egyidőben nőtt e tárgyakat megszerezni nem tudók, frusztráltak, vagy a munka nélkül boldogulni akarók tábora. A társadalmi szerepek /férfi, nő, feleség, férj, anya, apa stb./ gyors, lényegében előnyösnek látszó mobilizálódásával hagyományos értékek szűnnek meg /a háromnemzedékes család, a faluközösségek erkölcsi megtartó ereje helyett új városi telepek/, más erkölcsi érték-felfogások alakulnak, de ezek egy része labilis marad. Ebben a szerep és értékátrendeződésben megsokszorozódott a válások aránya, és tömegessé vált az "élő szülők árvája" jelenség. A jövedelmek növekedésével nem javult jelentősen az egyes társadalmi rétegek szellemi és szociális kulturáltsága. Egyre többet költenek alkoholra, ezzel együtt

jár az, hogy a gyermekek tízezrei válnak anyagilag is és erkölcsileg is veszélyeztetetté. Számos gazdasági és társadalmi tényező összhatásaként megnőtt a lumpen elemek, családok száma, aminek következményeként megjelentek az elemi erkölcsi és életvezetési értékeket tagadó ugynevezett "dörzsölt", "kiégett" gyermekek a gyermekotthonokban. Lényegében ezen réteg körében jelenik meg egy évtized múlva a "szipózó", a "drogos gyermek".

A gyors gazdasági-társadalmi felemelkedéssel egyidőben világossá válik, hogy a további javulás egyik igen fontos feltétele az iskola, éppen ezért olyan reformok kezdődnek, amelyek fokozni kívánják a teljesítőképés tudást. A törekvéssel csak egyetérteni lehet, ugyanakkor az iskola tömegjellegét, és egyoldalú tananyagcentrikusságát nem szüntettük meg, nem javult az iskola pszichés légköre. A tanulókkal való egyéni bánásmód sem változik előnyösen. A növekvő tanulmányi és mikroszociális terhekkel küzdő gyermekek közül egyre több frusztrálódik. Az elmondottak is jelzik, hogy megváltoztak a veszélyeztetés formái, az erkölcsi és az életvezetési zavarok romboló hatása került előtérbe. A környezeti ártalmak előfordulási gyakoriságának megváltozásával a személyiségzavarok is más természetűek lesznek. Az elmondottaknak megfelelően a gyermekvédelem nevelési tennivalói is megváltoznak, a régi szervezeti keret, és a nevelési koncepció, a nevelési módszerek reformjára van szükség; lényegében minden gyermekvédelmi feladatot, intézményi funkciót újra kell gondolni. Az 1960-as, 1970-es években kibontakozó szervezeti és tartalmi megújulás hozott kisebb-nagyobb változást, de a teljes reform azóta is várat magára. Az is világos, hogy a megoldáshoz csak fokozatos változtatásokkal jutunk közelebb, de a reform munkálatoknak lépést kell tartaniuk a társadalomban lezajló azon negatív folyamatokkal, amelyek növelik a fiatalok veszélyeztetettségét.

Az 1970-1980-as években a nehezedő gazdasági-társadalmi körülmények között az anyagiakért folytatott küzdelemben tovább emelkedik az elhanyagolt gyermekek száma. Az értékrendek további gyors átrendeződését a fiatalok egy része értékvesztésként éli át. A felnőttek körében növekvő deviáns és lumpen magatartás az ifjúság körében kiábrándultságot, értéktagadást eredményez. A válások számának további növekedésével gyarapszik azok táborára, akik nélkülözik a szülők személyes szeretetét. Az iskolában

lezajló reform az ismeretanyag korszerűsítését tudja megvalósítani, de a nevelőiskola eszméjéhez továbbra sem közelített, sőt növekedett az iskolai kudarc sorozatot átélők száma. Az 1980-as évek elején a veszélyeztetettek száma meghaladja a százezret, 1984-ben már a százhuszezernél tartunk.

Az 1960-1970-es években elkezdődött, de lelassult egyes területeken elakadt gyermekvédelmi reform következményeként az 1980-as évekre a gondok oly mértékűvé halmozódtak, hogy minden eddigi funkcióját újra meg kell vizsgálni. Világossá vált, hogy még a tömegjellegű gyermekotthoni nevelés is sokszorosan eredményesebb mint a gyermekek vérségi szülei által biztosított káros mikrokörnyezeti hatások. Ugyanakkor ezen intézmények nehezen tudják megközelíteni a pozitív családi légkört, az egyéni bánásmódra épülő nevelést. A tapasztalt gyermekvédők eljutottak arra a megállapításra, hogy a nevelés hatékonyságát /értelmi képességek fejlesztése, szociális érettség/ javítani csak tartós személyes szeretetkapcsolattal lehetséges.

A gyermekotthonok nevelési eredményei vitathatatlanok, de a zsúfoltságot úgy is csökkenteni lehetett volna, ha növelik a nevelőszülőkhöz történő kihelyezést. A rendszerben dolgozókat továbbra is fogva tartotta a századforduló gyermekvédőinek gondolata, az 1950-es években kialakult kollektívizmus eszméje; amely szerint az állami gondoskodás legjobb formája a gyermekotthonban való elhelyezés. A statisztikai adatok is az előző szemlélethez való ragaszkodást igazolják: 1953-ban intézetben elhelyezett gyermekek száma 11.302 fő, az 1977. évre ez a szám 25.080 főre emelkedett. Ugyanakkor 1953-ban a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek száma 13.558 fő, ami 1977-re 9.344 főre csökkent. A nevelőszülői hálózat elhanyagolása azért sem fogadható el, mert a társadalom gazdasági helyzetének javulása, az általános iskolázottság és műveltség emelkedése alkalmasabbá tette a családokat a nevelőszülői teendők ellátására. A családok már rég nincsenek ráutalva a hozzájuk kihelyezett gyermekek "kiscselédként" történő foglalkoztatására.

1970-es években már tarthatatlanná vált az a helyzet, hogy a gyermekotthonok kis korhatáruak voltak /0-3 éves korig csemetőthton, 3-6 éves korig óvódás, majd 6-10 éves korban kiskiskolás otthon és így tovább/ ebből az következett, hogy a gyermekeket 3-4 évenként át kellett helyezni egy másik otthonba.

A miskolci Gyermekváros 320 fő tanulójának 89 %-a odakerülése előtt már két nevelőotthonban élt, 11 %-a pedig 3, 4, 5 nevelőotthonban is lakott.⁺ Ezt a tarthatatlan helyzetet kívánták megoldani a széles-korhatáru otthonokkal. A kezdeményezés sok jó eredményt hozott, de egy idő után a gondok is jelentkeztek ott ahol ehhez a kísérlethez a tárgyi és személyi feltételeket nem biztosították.

Az utóbbi évtizedekben megnövekedett a gyermeknélküli családok száma. Az 1983-ban megjelent Statisztika Évkönyv szerint a házaspárok 35 %-a gyermektelen. Mindez arra indíthatta volna a gyermekvédelem irányítóit, hogy megkönnyítsék, és szakértők /genetikus, pszichológus, szociológus/ bevonásával korszerűvé tegyék a gyermekek örökbefogadását. Mindez kétféle előnnyel is járt volna, az örökbefogadottak családban nevelődésének, a gyermekotthonok zsúfoltsága pedig csökkenhetett volna.

Néhány alapelv a gyermekvédelem szerkezeti és tartalmi reformjához

Amikor a jelenlegi gyermekvédelmi rendszer megújításán gondolkodunk elsőnek azt kell megvizsgálni, hogy melyek azok az alapelvek, amelyeknek alárendeljük mind a szervezeti, mind a tartalmi vonatkozásokat. Az elmúlt évtizedek pedagógiai és pszichológiai tapasztalata alapján a személyiségelvet tartjuk ilyen fontos rendező gondolatnak. Abból kell kiindulni, hogy a személyiségfejlődés alapfeltétele az öröklött adottságokból, a szociokulturális környezetből és a nevelésből áll. A három feltétel dialektikus kapcsolódásában a gyermekvédelem leginkább a szocio-kulturális környezetet és a nevelést szervezheti. A rendszer megújulása során azt a szervezeti és tartalmi megoldást kell választania, amelyben az egyén a legoptimálisabban fejlesztheti önmagát, és a szociális beilleszkedésre leginkább

+ Dobos László /szerk/: Módszertani közlemények gyűjteménye.
Miskolc-Gyermekváros, 1973-1983.

képessé válik. "A nevelés nem közvetlenül formál, még akkor sem, ha összhangban van a gyermek életkori és egyéb sajátosságaival, hanem a fejlődés legkedvezőbb feltételeit teremti meg azzal, hogy tervszerűen szervezi és tudatosan irányítja a gyermek élettevékenységét. A nevelőhatások a gyermek önmozgásán, aktivitásán keresztül érvényesülnek, épülnek be a személyiségbe."⁺ Rubinstein szerint a külső okok belső feltételek közvetítésével hatnak. Ebből a felfogásból az következik, hogy a nevelési cél csupán támpont, irány, amerre a gyermeknek tartania kell, de a hangsúly az élményszerű nevelőhatások gyakorlati megszervezése. Tevékenységünk középpontjába a hatáskeltésnek /folyamatának/ kell kerülnie. A gyermekvédelemnek tehát azon szervezeti formákat és tartalmakat kell támogatnia, amelynél a hatáskeltés leginkább megfelel az adott történelmi kultúrszintnek.

A személyiségelvből következik, hogy a tartósan veszélyeztetett körülmények között élő - hatásoknak kitett - gyermek pszichés reakciói eltérnek az egészségesétől, a szabályostól, így az említett három /öröklött adottságok, negatív szociokulturális hatások, nevelés/ feltétel, integrációjától függően kialakulnak a nehezen nevelhetőség, az inadaptáció egyéni vonásai. Ha a veszélyeztetett szociokulturális hatásokat megszüntetjük, legfeljebb a személyiségzavarok további elmélyülését állíthatjuk meg. A negatív hatásra és az ilyen minták nyomán kialakult lelki tartalmak, és az ehhez kapcsolódó káros értékfelfogások, viselkedésformák életvezetési elvek és gyakorlat, a személyiség rendszerében tovább élnek. Csak az állami gondozásba vétel után új hatások sokfélesége, gazdag élményanyaga nyomán kezdi meg az egyén feldolgozni magában a régi és új tartalmakat. E kataritikus belső küzdelemben a személy lényegében tagadva megőrzés útján fokról fokra "lebontja és újraépíti önmagát". Ez a szemlélet azért fontos, mert megóv az ifreális optimizmustól, amely azt feltételezi, hogy a gyermek a gyermekotthonba kerülés után nyomban átváltozik, és azonnal elvárásainknak megfelelően viselkedik. E felfogás csökkenti vagy megvéd bennünket a nevelési ha-

+ Porkolábné Dr. Balogh Katalin: A pedagógiai hatás pszichológiai elemzése. A tanító. 1984. okt. 10. szám, 3.o.

tás lebecsülésétől is. A gyermekotthonban gyakran elhangzik, hogy "tehetetlenek vagyunk", "ezek a gyerekek már reménytelen esetek".

Amennyiben a negatív személyiségvonásokat úgy fogjuk fel, hogy azok a három személyiségfejlődési feltételnek egy konkrét személyben való integrációi és a hatáskeltésre tesszük a hangsúlyt, akkor nem fordul elő, hogy az eredménytelenség egyedüli okát csak a gyermekben, vagy csak a környezetben keressük.

Évtizedek tapasztalata azt mutatja, hogy a személyiségfejlődés két feltételén /szociokulturális hatások, nevelés/ belül legfontosabb tényező a tartós személyes szeretet-kapcsolat. A gyermekvédelemnek azt a "szervezeti formát és tartalmat kell választania, amelyik ezt a személyes viszonyt a legnagyobb mértékben biztosítja". A gyermek mintakövető szociális lény, a kultúra mintáit bensőséges interakció, és interperszonális viszonyok között jobban beépíti magába. Az állami gondozott gyermekek nagy többsége csalódott a felnőttekben, hiányzik számukra a meleg, meghitt szeretet, a szülők védelme, és a biztonság élménye. Éppen ezért a gyermekvédelem reformja kapcsán ezt a szempontot különösen fontos kritériumnak kell tekinteni.

A személyiséggel való érvényesüléséhez tartozik, hogy a gyermek az őt körülvevő mikroszociális környezetben jelentősnek, fontosnak érezhesse, és tudhassa magát. Ez a belső pozitív önértékelés arra indítja a gyermeket, hogy minden erejét /fizikai, akarati/ mozgósítsa saját önfejlesztésére, mert mindenképpen meg akar felelni az őt szerető, védő, értékelő személyek elvárásának. Ahol a gyermek nem érzi jelentősnek magát, vagy éreztetik vele jelentéktelenségét, ott megjelenik az elértéktelenedés élménye. Amennyiben az ilyen frusztrációs élmények tartósak és halmozódnak, rövid időn belül kialakulhatnak a pszichoszomatikus, vagy a szociális beilleszkedés zavarai.

A gyermek a világ megismerése közben, az ezt közvetítő személyektől függően azokat értékesnek, értékközömbösnek vagy értékrombolónak fogja fel, tehát kialakul értékelő magatartása. A ma gondozásba kerülő gyermekek éppen értéktágladással, értéktorzulással térnek el az előző évtizedek gondozottjaitól. Elsősorban ezzel függ össze az a tapasztalat, hogy a gyermekeinket a régi gyermekotthoni nevelési elvekkel és mód-

szerekkel nem alakíthatjuk hatékonyan. Ez a jelenség kétirányú feladatot ró ránk; az egyik az, hogy a gyermekvédelem területén dolgozók pedagógiai, pszichológiai átképzéséhez sürgősen hozzá kell fogni. A másik tennivaló a prevenció körébe tartozik, olyan gondozói rendszert kell létrehozni, amelyik minimálisra csökkenti a veszélyeztetettséget.

A gyermek a külvilággal folytatott személyes kapcsolataiban élményein keresztül alakítja ki ideáljait, eszményképeit, amivé és amilyenné válni szeretne, amiért érdemes élni, ami értelmet ad a személynek. Az említett célrendszerbeli vonásokat a gyermek konkrét személyek példáiból, a kultúrában szereplők ilyen jellegű mintáiból, a társadalomban kialakult és elfogadott embereszményből, és végül saját személyes tapasztalataiból alakítja ki, integrálja magába. A nehezen nevelhető gyermekek magatartását figyelve azt tapasztaltuk, hogy a legtöbbjüknek nincs értelmes, cselekvésre indító célja, vagy az irreális. A kérdés e vonatkozásban is az, hogy melyek azok a gyermekvédelmi formák és tartalmak, amelyek leginkább segítik a gyermekeket életcéljaik megtalálásában.

Az alapelvek megvalósulását szolgáló néhány szervezeti kérdés

A társadalmi szervezet szükségessége

Az 1800-as évek közepétől kezdődően az emberek különböző társaságokat, egyesületeket hoztak létre, hogy segítséget nyújtsanak a veszélyeztetett gyermekeknek. 1889-ben megalakult a Gyermekvédő Egyesület azért, hogy a gondozás nélkül maradt, a züllés veszélyének kitett gyermekeket oltalmába vegye. 1906-ban létrehozták a Gyermekvédő Ligát /országos/, mert "szükségessé vált, hogy egy, az állami gyermekvédelemnek kiegészítő és kiegészítő részét képző társadalmi szerv megalkotásáról is gondoskodás történjék ... amely hivatva legyen felállítani azokat az állam által nélkülözött intézeteket, amelyek nélkül a gyermekvédelem tökéletes nem lehet."⁺ 1948-ban, majd 1957-ben

⁺ Magyar Pedagógiai Lexikon, Révai Irodalmi Intézet kiadása, 1933. 775.o.

felújították az Országos Gyermekek- és ifjúságvédelmi Tanácsot, hogy az most már tartósabb megoldást keressen a veszélyeztetett gyermekek számára, és kiépítsék a preventív gyermekvédelmet. Az utóbbi évtizedekben az előzőkhöz hasonló társadalmi bizottság nem működik, tevékenységüket átvették az állami intézmények. A tapasztalat azt mutatja, hogy a hivatalos szervek a gyermekvédelmi feladatoknak csak egy részét tudják ellátni, nélkülözünk egy olyan /országos, megyei, községi, városi/ bizottságot, egyesületet vagy társaságot, amelyik mind a preventív mind a speciális gyermekvédelem társadalomszervező tevékenységét ellátná. Hibás az a felfogás, amelyik úgy ítéli meg, hogy e szocialista állami szervek munkáját nem szükséges kiegészíteni, esetleg kontrollálni. Harmadszor is életre kellene hívni a Gyermekvédelmi Tanácsot /országos, megyei, városi, községi/, az Állami Ifjúsági Bizottságon belül.

Annak bizonyítására, hogy egy hiányolt tanács, vagy társaság pl. mennyire fontos lehetne, a gyermekek iskoláskor előtti prevencióját említem meg. Nagy József: "Iskolaelőkészítés és beiskolázás" című kutatásai során az alábbi megállapításra kényszerült /a vizsgálati adatokra támaszkodva/: "... a retardáció elleni küzdelem fő színterének az iskolázás előtti életkornak kell lennie. Korunk egyik fontos felismerése, hogy e probléma megoldása elsősorban a prevenciótól remélhető. Az irreverzibilis retardáció általában 3-4 éves korig előzhető meg, a reverzibilis retardáció stabilizálódásának a megelőzése pedig hozzávetőlegesen 4-6 éves korban lehet a legeredményesebb".[†] A kutatók hátrányos helyzetűnek tartják az iskolába lépők 15-25 %-át. Nagy József és mások vizsgálata azt mutatja, hogy az iskola a gyermekek kezdő hátrányait nem kompenzálja. Saját vizsgálataink is jelzik, hogy a tanulók kb. 15-20 %-a halmozott kudarccélmeny terhével végzi tanulmányait. Az említettek az általános iskolát közepes és elégséges eredménnyel fejezik be, ami azt is jelenti, hogy többségük érdemi továbbképzésre, átképzésre nem alkalmas. A jelenség tovább vizsgálható a szakképzett munkaerő, vagy a szociális beilleszkedés oldaláról. A devianciával foglalkozó kutatók azt jelzik, hogy a fiatalokorú bűnözők kö-

[†] Nagy József: Iskolaelőkészítés és beiskolázás. Akadémiai

zúl a garázdaságért elítéltek 63 %-a nem fejezte be iskolai tanulmányait, vagy csak nagyon alacsony szinten teljesítettek.

Agonás Margit /1985/ a mezőhegyesi általános iskola 112 hátrányos helyzetű nehezen nevelhető tanulójának szociokulturális vizsgálatát végezte el, és a következő adatokhoz jutott: az apák 54 %-a segéd- és betanított munkás, az apák 57 %-a dolgozik rendszeresen, az anyák 60 %-a, a család jövedelmét 57 %-a osztja be, a többi ugynevezett hullámszó fogyasztó /ha pénze van azonnal elkölti/. A gyermekeknek csak 40 %-a ápolat. Továbbképzésen, tanfolyamon egy szülő sem vett részt a vizsgálat idején. Szépirodalmat 17 %-a időszakosan, 30 %-a néha, és 53 %-a egyáltalán nem szokott olvasni. A szülők egymás közötti viszonyát egy esetben sem találták példásnak, 37 %-nál elfogadhatónak ítélték, 23 %-nál elviselhetetlennek minősítették. A szülő-gyermek viszonyát 7 esetben tartották szeretetteljesnek, 60 %-a nem gondoskodik megfelelően gyermekéről. A szülők nevelési stílusa 40 %-ban hideg-engedékeny, 30 %-a időszakosan durva. A szülők közül senki sem tartotta magát sikeres embernek, az apák 60 %-a elégedett, 40 %-uk elkeseredett. Az anyák közül 47 % elégedett, 50 % elkeseredett, 3 %-a reménytelennek tartja életét. A vizsgálatot azért említettük meg, mert érzékeltetni akartuk, hogy a teljes társadalmi prevenció megszervezésére egy-egy állami intézmény nem képes; az egész társadalmat befolyásolni tudó mozgalmakra van szükség. Remélhető, ezt és az ehhez kapcsolódó jelenségeket a társadalmi szervezetek úgy tudnák gondozni, hogy a szükséges intézkedések is megszületnének, sőt bizonyos társadalom-mozgósító feladatokat is ellátnának.

Az intézményi hálózat összehangolása

Ha azt vizsgáljuk, hogy rendelkezésünkre állnak-e olyan intézmények, amelyek a szociokulturális veszélyek megelőzésével vagy a veszélyeztetettekkel foglalkoznak, akkor azt válaszolhatjuk, hogy formálisan igen. A terhes anyát az egészségügyi szakrendelésen gondozásba veszik, ahol a szűk organikus vizsgálatokon kívül felfigyelhetnek a család életkörülményeire és szokásaira. Arra lenne szükség, hogy olyan esetekben környezettanulmányt készítsenek, ha a jövőbeni gyermek számára

előnytelennek ítélik a családi hatásokat. Veszélyeztetettség esetén pedig tájékoztatják a családgondozói hálózatot. Ezzel szemben a terhesgondozó a szűk szakmai tennivalókra koncentrálna, pedig egy magzat egészséges világrahozatalával csak megkezdődik az egyén szocializációja. Arra lenne tehát szükség, hogy a terhesgondozó tevékenységét kiszélesítsék, továbbá létrehozzunk egy családgondozó központot, ami egyben a jövőendő Gyermekvédelmi Tanács intézménye lehetne.

A csecsemő megszületése után a védőnői hálózat veszi gondozásba az újszülöttet és a családot. Itt is arra lenne szükség, hogy a szűk szakmai tevékenységet kiszélesítsék. A védőnőket alkalmassá kellene tenni arra, hogy képesek legyenek a veszélyeztetett családi környezet megítélésére. Pl. az anyával történő többszöri beszélgetés megfelelő tájékozottságot adhat a család életrendjéről, szokásairól, kulturáltságáról, nevelési módszereiről. Veszély esetén, ha a védőnő tanácsai nem elégségesek, beszámolót küld a családvédelmi hálózatnak, akik a munkavállalástól az alkohol-elvonó szakrendelésen keresztül a gyámhatóságig, akár adminisztratív intézkedést is igénybe vehetnek. Jelenleg a védőnő észleli ugyan a káros életvitel jeleit, de érdemében nem tudja befolyásolni a körülményeket. A társadalmi változások rég túlléptek azon a határon, hogy a védőnő csak egészségügyi feladatokat lásson el, ezt ők is tudják, de érdemi intézkedésekre nincs módjuk.

A gyermek óvodáskorában már intézményes nevelőintézetbe kerül, ahol azt is észlelik, hogy az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlődik-e. Családlátogatásaik során feltárulnak előttük a hátrányos vagy a veszélyeztető viselkedésformák. Az óvónők megkísérik a segítségnyújtást, de szélsőséges esetben itt is a családgondozót kellene bekapcsolni. A jelenlegi körülmények között az óvoda sem tud érdemben segíteni. Az a megfigyelésünk, hogy külön-külön egymástól elszigetelten továbbra sincs esélyünk a rendezetlen életvitelű családok megmentésére. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hátrányos és veszélyeztetett családok életének rendezése nélkül az óvoda egyedül nem tudja bepótolni a gyermek hiányait, tehát már itt eldől annak a 15-20 %-nak a fejlődési üteme, színvonala, esetleg retardáltsága.

Az iskolai gyermekvédelemre a passzív, szemlélődő maga-

tartás jellemző. Évenként összeírják a veszélyeztetettek névsorát, ezt megküldik felsőbb oktatási szervüknek. A jelentést mindenki tudomásul veszi, a gyermekek veszélyeztetettsége téren pedig semmi érdemi nem történik. Az iskola nem tudott megszabadulni tömegjellegétől, az új reform lényegében az ismeretanyag megújítását jelentette, a tanárok értékelése egyoldalúan tantárgyukhoz kapcsolódó tevékenységüktől függ. Az egyes osztályfőnökök lelkiismeretességétől és pedagógiai tapintatán mulik, hogy milyen módon keresi a nehezen nevelhető tanuló helyzetének javítását. Az iskola, szándékát tekintve jóindulatúan, együttérzően közelít a problémákhoz, de lehetőségei jelenleg korlátozottak. A nevelőiskola megvalósulása, az egyéni tanulmányi program, a családgondozói hálózattal történő együttműködés több eredményt hozhatna. Sürgős lenne a gyermekvédelmi felelősök legalább két éves továbbképzése.

A szervezeti megújítás lényegét az jelentené, hogy az egyes állami intézetek működésüket kiszélesítsék, és az összes tevékenységet a családgondozói hálózat fogná össze. Ebben az esetben össszhangba kerülne a társadalom egészségügyi, nevelői, jogi és igazgatási gyermekvédelmi funkciója.

Az állami gondozásról

Az állami gondozásba vétel a gyermekvédelmi tevékenység kritikus területe. Az első szemléletváltásnak azon a téren kell bekövetkeznie, hogy ahol erre mód van ott a gyermekeket nevelési díj ellenében a család rokonainál, ismerőseinél kell elhelyezni. Az ilyen esetekben nagyobb esély van arra, hogy a gyermekek kialakíthassák szükséges személyes szeretetkapcsolataikat. Különös tapintattal kell foglalkozni azon családok helyzetével, akik önhibájukon kívül kerültek nehéz anyagi helyzetbe. Kozma Tamás ezt írja: "1978-ban például 240 ezer 15 éven aluli gyermek lett volna jogosult un. nevelési segélyre, de csak 4 %-a vette igénybe ezt a segélyformát."

+ Kozma Tamás: Az iskolai pályafutás szempontjából hátrányos helyzetű gyermek- és ifjúsági csoportok. Kézirat. Oktatáskutató Intézet dokumentációja, 1982. 17.o.

Ebben az új helyzetben arra van szükség, hogy időben megismerjük a nélkülözhető családokat és legyünk segítségükre. Semmiképpen ne akarjuk az ilyen gyermekeket állami gondozásba venni.

Az állami gondozásba vételhez ki kell kérni egy szakértő bizottság /orvos, pszichológus, pedagógus, jogász, családgondozó/ véleményét. Az állami gondozásba vétel alkalmával dönteni kell arról is, hogy a szülők méltók-e gyermekeik nevelésére vagy sem /gyermeke nevelésére méltó, gyermeke nevelésére méltatlan, gyermeke nevelésére időlegesen alkalmatlan/. Amennyiben a szülő e szerepre méltatlan, akkor ki kell mondani, hogy a gyermek örökbe adható. A szülői nevelésre átmenetileg alkalmatlanság esetében határidőt kell szabni az életmód rendezésére. A jelenlegi örökbefogadási gyakorlat a gyermek számára káros, ezeket akadályoznak meg abban, hogy egy óhajtott családba kerülhessenek. Ujra meg újra azt hangoztatjuk, hogy döntéseinknél a gyermek szempontjait vesszük figyelembe, ez az örökbefogadás során nagyon ritkán érvényesül. Több ezer gyermeket azért nem adnak örökbe, mert a nevelésre rég méltatlan szülők ehhez nem járulnak hozzá. Elég, hogy formálisan kapcsolatban legyenek gyermekeikkel, pl. évenként egy képeslapot küldjenek gyermekeiknek. A gyermekvédelmi intézmények tétovák, lassúak, a szülői jogot fetisizálják, a családvédelmi törvény adta lehetőségekkel sem élnek. Örökbefogadhatónak kell kimondani minden gyermeket születésétől 12 éves korig, akit szülei ártalmazó életvitelük miatt megfelelően nem képesek nevelni. Ide tartoznak a lumpen, a bűnöző életvitelű, az idült alkoholista, a deviáns szülők, akik gyermekeiket elhagyják és, akik erkölcstelen életet élnek.

A jelenlegi gyakorlat a vérszerinti szülők jogait helyezi előtérbe, amíg arra várnak, hogy a szülők rendezik életmódjukat, addig a gyermekek visszafordíthatatlanul retardálódnak.

A gyermekotthonról

Az előzőekben elmondottakból téves lenne arra a következtetésre jutni, hogy csökkenteni szeretnénk a gyermekotthonok szerepét és jelentőségét a gyermekvédelem rendszerében. Az tény, hogy a gyermekotthonban nevelkedő gyermekek összehasonlíthatatlanul jobb körülmények között élnek, mint ahogyan előző csa-

ládjukban éltek. Szocializációjukhoz megteremtődtek a legfontosabb feltételek. Ugyanakkor a gyermekotthonba kerülő gyermekek személyiségjellemzői az utolsó két évtizedben megváltoztak, ami a gyermekotthonok szervezeti és tartalmi átalakítását teszi szükségessé. Két-három évtizeddel ezelőtt a gyermekotthonba kerülő gyermek pszichés szerkezete, személyiségvonásai homogénebbek voltak, zavarai könnyebben visszafordíthatóak voltak. Személyiségzavarai ma egyrészt mélyebbek, másrészt sokféle módon károsodottak /különösen súlyos helyzet teremtődött az ifjusági otthonban/.

A legsúlyosabbnak azt tartjuk, hogy megmaradt a gyermekotthonok zsufolttsága, tömeg-jellege. A közösségi nevelés területén tiszteletreméltó eredmények születtek, de a kiscsoportos foglalkozást, a személyhez való kapcsolódást nem tudták megoldani. A közösségi nevelés csak a személyes kapcsolatok, az egyéni bánásmód, személyes társas szituációban bontakozhat ki igazán.

A gyermekotthonok feladatává lehetne tenni a nevelőszülői hálózat irányítását, gondozását.

A gyermekotthonok tömegjellegének megszüntetésével javítani lehetne az intézmény nevelői funkcióit, pl. a kicsik részére játékszobát, a nagyobbak részére klubszobát, barkácsoló műhelyeket, szabó-varró, főző stb. szakköröket lehetne működtetni. Az említettek csak hevenyészett példák, a lényeg az, hogy csökkenteni lehetne a kötelező foglalkozásokat, növekedhetnének a kiscsoportos foglalkozások, amelyek egyre inkább csoportterápiává válhatnának.

A gyermekotthonok tanulószobai csoportokra oszlanak. A szóösszetétel is jelzi a fő funkciót, a tanulást. Az említett csoportok családi jellegű 10-15 fős kiscsoportokba szerveződve jobban biztosítanak a nevelő-gyermek személyes kapcsolatát. A kiscsoportok jelentenék és látnák el a család funkcióit, annak lényegét. Külön kellene feltárni a kiscsoport család-funkcióit, a tanulást, az önkiszolgálás megtanulását, a szabadidő felhasználását. Megint másik vizsgálatban kellene feltárni az egyén és a csoport kapcsolódásának szervezhető és láthatatlan szálait, kohéziós tényezőit. Fel kellene tárni a "család" intellektuális, érzelmi, értékrendbeli és célrendszerbeli mintáinak, hogy e mintarendszerekből következtetéseket vonhas-

sunk le a kiscsoport tevékenységére.

A gyermekotthoni nevelők számára 2 illetve 3 éves pedagógiai levelező /főiskola, egyetem/ szakot kell indítani, ahol felkészülhetnek a szakma elméleti és gyakorlati feladatainak ellátására. A nevelők pedagógiai színvonalának emelése lehetővé tenné intézeti pszichológusok működtetését.

A gyermekotthonban élő gyermekek számára meg kell szervezni azt, hogy évenként 2-3 hetet családi körben tölthessenek. Megfelelő propagandával /rádió, tv, sajtó stb./ szorgalmazni kell, hogy minden gyermekotthoni gyermek családban élő gyermekkel levelezzen vagy személyes kapcsolatban legyen.

Fel kell készülni az egyéni és csoportterápiás feladatok ellátására. Az egyéni bánásmód lehetőségeit is és alkalmait is fel kell tárni, a nevelőket e tevékenységre alkalmassá kell tenni.

Legsürgősebb az lenne, hogy a nevelőotthonok pedagógiai és pszichológiai irányítását megoldjuk. A továbbképzésnek ezen utóbbi feladatra kellene koncentrálnia.

Létre kell hozni a speciális gyermekotthonok hálózatát, de a munkatevékenység jellegének megfelelően a feltételeket is meg kell teremteni. E témáról külön tanulmány készítése lenne indokolt.

Rendszeressé lehetne tenni a gyermekotthoni nevelési tapasztalatok összegyűjtését, évenkénti pályázatok kiírásával működtethetnék az alkotó pedagógusok körét /megyéenként/.

Összefoglalva: 1945 után megvalósult a gyermekvédők álma, megszervezték az állami gondoskodást, a gyermekek többsége állami nevelőintézetekben él. A gondozásba vétel 75-80 %-a a szülők életvezetési értékeinek zavara miatt következik be. Kiderült, hogy az állami gondozásba kerülők személyiségzavara más jellegű. Az 1967-1970-es években a gyermekvédelemben kialakult pedagógiai, pszichológiai megújulás megrekedt. Sürgőssé vált a gyermekvédelem gyermekszemléletének átalakulása /személyközpontú nevelés/, újra kell fogalmazni a preventív és a speciális gyermekvédelem feladatait; napjainkban a gyermekvédelem teljes reformjára van szükség.

I r o d a l o m

- BERNÁDI István: Gondolatok az örökbefogadási eljárásról. Gyermek- és ifjúságvédelem, 1984. 1.sz., 77-85.o.
- DOBOS László - GAYER Gyula: Adatok a magyar gyermek- és ifjúságvédelem történetéhez. Művelődési Minisztérium, 1960.
- FERGE Zsuzsa: Társadalmi ujratermelés és társadalompolitika. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1982.
- FERGE Zsuzsa: A gyermekes családok jövedelmi helyzete. Valóság, 8.sz., 1980, 57-67.o.
- FERGE Zsuzsa - GAZSÓ Ferenc: A közoktatási rendszer társadalmi funkciói és funkciózavarai. T. Közlemények, 1980, 1.sz., 42-58.o.
- FORRAI R. Katalin - HEGEDŰS T. András: Egyenetlenségek a magyar általános iskolai hálózatban. Ped. Szemle, 1980, 2.sz., 99-109.o.
- GÁTI Ferenc: Gyermekvédelem az iskolában. Tankönyvkiadó, 1982.
- HUSZÁR István: Ifjúság és társadalom. Kossuth Könyvkiadó, 1984.
- JÁRÓ Miklósné: A gyermekvédelem szemléletének néhány problémája. Ped. Szemle, 1960. 41.sz., 309.o.
- JÁRÓ Miklósné-ALMÁSI László: Nevelőmunka a nevelőotthonban. Tankönyvkiadó, 1972.
- MESZÁROS István: Népoktatásunk 1553-1777 között. Tankönyvkiadó, 1972.
- MÉREI Ferenc-BINET Ágnes: Gyermeklélektan. Gondolat, 1970.
- MURÁNYI-KOVÁCS Endréné: A gyermekkori személyiségzavarok pszichológiája. Tankönyvkiadó, 1979.
- NAGY József: A kompenzáló beiskolázási modell. Akadémiai Kiadó, 1974.
- NAGY József: Iskolaelőkészítés és beiskolázás. Akadémiai Kiadó, 1974.
- NEMES Péter: Ismerkedés a csövesek világával. Tankönyvkiadó, 1984.

- PORKOLÁBNÉ BALOGH Katalin: A pedagógiai hatás pszichológiai elemzése. A tanító, 1984. 10.sz. 2-6.o.
- RATKÓCZI Éva: A "csöves"-kérdés megértéséhez. Kritika, 1982. 3.sz. 22.o.
- RUDAS János /szerk./: Ünismereti csoportok. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 1984.
- Szemponatok és gondolatok a gyermek- és ifjúságvédelem távlati fejlesztésének irányelveihez. OPI Gyermek- és Ifjúságvédelmi és Felügyeleti Osztálya, Gyermek- és Ifjúságvédelem, 1984. 1.sz., 11-20.o.

Йожеф Вецко:

Организационная и содержательная реформа защиты
детей

Корни современного взгляда на защиту детей восходят к движению изучения положения детей на рубеже двух веков. В то время полагали, что быстрые и результативные изменения в деле защиты детей принесет создание государственных детских домов; тогда отвергли сеть приемных родителей и усыновления детей. В этот период в 80-90 % ах причина общественного мышления скрывалась в бедноте.

В 1945 г. осуществилась мечта покровителей и защитников детей, была организована государственная забота о детях, с тех пор большинство детей живет в государственных воспитательных учреждениях. Взятие детей на воспитание в 75-80 % ах происходит вследствие нарушения нормального образа жизни родителей. Оказалось, что психологическое нарушение детей, попавших на государственное обеспечение, имеет другой характер. В 1967-1970 гг. приостановилось педагогико-психологическое обновление, сформированное в сфере защиты детей. Стала насущной реорганизация взгляда на защиту детей (воспитание, в центре которого стоит личность), необходимо снова сформировать задачи превентивной и специальной защиты детей: в наши дни является необходимостью введение полной реформы защиты детей.

Die organisatorische und inhaltliche Reform des Kinderschutzes

Veczkó József

Die Wurzeln der heutigen Kindesanschauung unseres Kinderschutzes lassen sich bis zu der sich in den Jahrzehnten der Jahrhundertwende entfaltenden Bewegung zum Studium des Kindes zurückführen. Zu jener Zeit wurde so geurteilt, dass nur die Gründung von staatlichen Kinderheimen schnelle und erfolgreiche Veränderungen im Kinderschutz bringen kann, und das Pflegeeltern-Netz sowig die Adaption zurückgewiesen. In diesem Zeitraum ergab sich der Grund für die gesellschaftliche Sorge zu 80-90 % aus der Armut.

Nach 1945 verwirklichte sich der Traum der Kinderschützer: die staatliche Fürsorge wurde organisiert, seit dem lebt die Mehrzahl der Kinder in staatlichen Erziehungsheimen. Die Übernahme in die Fürsorge erfolgt zu 75-80 % wegen Störungen in der Lebensführung der Eltern. Es hat sich herausgestellt, dass die Persönlichkeitsstörungen der Kinder, welche in staatliche Fürsorge gelangen andersartig sind. In den Jahren 1967-70 ist eine pädagogische, psychologische Erneuerung welche sich innerhalb des Kinderschutzes entfaltet hatte, ins Stocken geraten. Die Umgestaltung der Kindesanschauung des Kinderschutzes wurde dringend /persönlichkeitszentrische Erziehung/, die Aufgaben des preventiven und speziellen Kinderschutzes müssen neu formuliert werden: heute ist eine totale Reform des Kinderschutzes notwen-